

+

FIGUERES, CIUTAT A COLLIDORA

=====

El fet que l'Excel.lentíssim i Magnífic Ajuntament de Figueres, a través de ^{seva} la Comissió de Festes, hagi volgut tenir esment de la meva persona per encomanar-me que us adreci aquest Pregó en l'inici de les Fires i Festes de la Santa Creu d'aquest any és un gest que representa per a mi un gran honor i que em crec en el deure d'agrair a la ciutat, que en aquest Excel.lentíssim i Magnífic Ajuntament està representada.

El fet que en aquesta avinentesa el pregoner que ve a parlar-vos no sigui foraster, sinó algú que, per bé que tingui la vida muntada fora d'aquí, no gaire lluny, ~~però~~ ^{però} sent que té aquí les seves arrels, és possible que doni un cert caire de passió a les meves paraules, ja que l'amor que sempre he sentit i sento per la meva terra pot ser el motor que les generi. Però espero mantenir un cert to d'equilibri que les faci el més justes possible, *i algunji qualsevol sospita de xovinisme.*

Ja sabem que en aquests dies de festa i de gresca que tenim aquí mateix, la ciutat es veurà intensament concorreguda per gent de totes les procedències en totes les direccions i penso si no seria avinent parlar-vos de la capacitat d'acollim

ment com una de les característiques que configuren la seva personalitat urbana i ~~col.lectiva~~ col.lectiva.

Cal que ens fixem en un fet determinant que té molta importància. Des que Figueres esdevingué un nucli poblat d'un cert relleu, concretament des de l'any 1267, en el qual li fou atorgada pel nostre rei En Jaume I la Carta-Pobla que la convertia en Vila Real, per la seva situació geogràfica va ser, com ho ha estat sempre l'Empordà d'aleshores ençà, potser abans i tot, una zona de pas molt transitada. Els colls fronterers de l'Albera - Panissars, el Portús i Banyuls - són passadissos entre el continent i la nostra península que han vist passar al llarg dels segles, a ritme d'invasió, de fugida o de simple canvi d'estatge, un incomptable nombre de gent, a nivell individual i col.lectiu i tant de nord a sud com a l'inrevés. De la banda de llevant, de la banda de mar, ara fa uns vint-i-set segles, arribaren els grecs, que s'establiren a Empúries i s'escamparen pels territoris circumdants, donant origen al que després s'anomenaria l'Empordà. Per l'Empordà i pel que avui és la nostra ciutat hi ha hagut de passar molta, moltíssima gent. No sé si diria cap disbarat si digués que hi ha passat tothom. Almenys d'una manera simbòlica. Hi han passat i sojornat indiketes, fenicis, grecs, romans, visigots, frances,

hebreus, sarraïns, gent de totes les races i nacionalitats. No és cap bestiesa suposar, com he dit, que una part més o menys considerable de tota aquesta gentada va fer un sojorn més o menys perllongat a casa nostra, el temps suficient potser de deixar un ~~marc~~ empelt que es desenvolupés en nissagues posteriors. Perquè, si hi pareu un bon esment, Figueres no ha deixat mai d'acollir sobrevinguts que han passat a integrar-se a la població habitual de la ciutat. Ben mirat, es fa difícil a Figueres trobar ~~les~~ restes de nissagues molt antigues. Qui més, qui menys, no ens caldria enfilar-nos massa en els nostres arbres genealògics per a descobrir que algun dels nostres progenitors, més propers o més llunyans, va arribar a Figueres procedent d'algun altre indret, també més o menys llunyà, a la recerca d'un lloc on aposentar-se, i desenvolupar de grat la seva activitat professional per a poder formar i pujar la seva pròpia família. El creixement demogràfic de Figueres té molt que veure amb el fenomen de la migració. És cert que hi ha hagut gent que ha vingut a parar aquí procedent d'altres indrets on els era molt difícil guanyar-se la vida. Aquí tenim una dita, que potser no és exclusiva de nosaltres, però que és força eloqüent. Diu així: "Quan el sol surt, surt per

a tothom". Doncs també n'hi ha hagut que, pensant-se venir-hi per un temps fins que trobessin algun altre lloc que els fes més peça, han quedat capturats per un poder d'atracció inexplicable que té el país i no se n'han sabut moure mai més. No parlo pas només dels immigrants que han arribat empesos per la necessitat de trobar unes condicions de treball més favorables o de resoldre qüestions peremptòries de supervivència. No. Parlo també de militars, religiosos, funcionaris, professionals que han vingut a Figueres per iniciar una vida activa i a l'espera que se'ls presentés una oportunitat millor, però que sense adonar-se'n han anat quedant captius del país i la seva gent, s'han aparellat amb algú del país, i ja no han tingut esma d'anar-se'n.

Aquest flux constant de població sobrevinguda ha estat en molts casos una font d'enriquiment per a la ciutat. No fa pas gaire temps que un estimable escriptor figuerenc sobrevingut, que constitueix una adquisició valuosa per a la nostra comunitat, establí la comparança de la ciutat amb una planta i dels sobrevinguts amb els empelts. Deia que, de la mateixa manera que els empelts enriqueixen la vida de les plantes, els sobrevinguts poden aportar nova riquesa a la vida d'una ciutat. Reconec que no li faltava pas la raó, però em vaig sentir obligat a matisar que no cal per-

dre de vista la qualitat de la planta i de la terra on neix, sense la qual la reeixida de qualsevol empelt es fa molt difícil.

El gran escriptor empordanès Josep Pla, que gaudia de la gran virtut de la curiositat que, en contra del que molts puguim pensar, de vegades no és pas cap defecte, sinó una virtut molt lloable, va voler anar al Brasil a conèixer el país i, de passada, a veure com se les campaven els catalans que hi havien emigrat, entre els quals n'hi havia alguns de Figueres. Un dia que Josep Pla es trobava a la ciutat de Sao Paulo passant tertúlia amb uns amics catalans els va deixar anar aquesta frase: "L'emigrant català se'n va a Amèrica provisionalment, s'estableix a Amèrica provisionalment i es mor a Amèrica provisionalment". Una frase realment antològica. Doncs bé, si em permeteu fer-ho modestament i sense cap mena de pretensió, us diré que també és possible que a Figueres hi hagi gent que hagi vingut provisionalment, que s'hi hagi establert provisionalment i hi hagi treballat provisionalment. Fins i tot que s'hi hagi mort... provisionalment. Però si és veritat que la nostra carcassa carnal ha sortit de la terra i a la terra ha de tornar, cal que pensem que la terra, damunt de la qual hi ha fixats els fonaments

de la ciutat actual de Figueres, ~~■~~ està farcida de les despulles fetess terra d'un nombre incomptable de Figuerencs que, al llarg dels segles, varen venir provisionalment a Figueres des dels indrets més insospitats, s'hi ~~v~~aren establir provisionalment, hi varen viure provisionalment i hi varen morir provisionalment, si és que la mort pot ésser considerada com quelcom provisional, ja que encara està per veure si algun dia el dogma de la resurrecció de la carn serà un fet.

La capacitat d'acollida de Figueres es veu afavorida pel fet de ser capçalera de comarca. Una vegada a la setmana, com a mínim, pel mercat del dijous, Figueres fa el seu entrenament secular en l'esport nobilíssim, físic i espiritual, de l'hospitalitat. Què és l'hospitalitat? Jo diria que, em poques paraules, l'hospitalitat és la virtut de saber acollir degudament el profisme. Això és molt seriós. Potser podríem citar més d'un cas d'algú, que durant la darrera guerra civil, ~~v~~em qualsevol dels dos bàndols, ~~■~~ va saber jugar-se la vida per haver sabut acollir degudament un profisme perseguit. Alguns dels que ~~m~~ m'escolteu potser recordareu que el dia 2 d'abril del 1949, ja fa cap a quaranta ~~■~~ anys, va arribar a Figueres l'expedició del primer ~~■~~ grup de nenes austríques, víctimes de la darrera guerra mundial, que havíem estat demanades per diverses famílies de la nostra ciutat i de la comarca. Aquelles nenes avui ja són persones

adultes i algunes d'elles són mares de fills que han nascut a Figueres.

En un principi, doncs, l'hospitalitat va ser l'acolliment desinteressat i generós, ~~però~~ però quan es veié que ~~hi~~ a l'hoste se li podia dispensar més d'allò que estrictament havia de menester, ja va passar a ser un servei d'un cert luxe, que va comportar un lucre. Llavors va derivar en una indústria: l'hostaleria. El mot culte hospital, que ja havia significat originàriament "lloc d'acolliment", va passar a tenir el significat de "lloc d'acolliment per a gent de poca salut". I el mot patrimonial ~~hospital~~ hostal, que és el resultat de l'evolució etimològica normal d'hospital, ja té el significat de "lloc d'acolliment", el mateix que havia tingut abans hospital I AMB UNES CONNOTACIONS LUCRATIVES EVIDENTS. D'hostal, doncs, n'ha derivat hostaleria, hostaler. I alguns establiments dedicats a aquesta indústria, tocats per un cert afany de refinament o esnobisme, han adoptat una sèrie d'estrangerismes per a designar diversos elements del seu funcionament, començant pel nom de l'establiment: el galicisme ~~hostal~~ "hotel", que té el mateix significat que hostal, però sembla que queda més fi.

Figueres és una ciutat que acull gent, que acull hostes constantment. I n'acollirà en aquests dies de les Fires i Festes de la Santa Creu que tenim aquí

mateix. El dia 3 de maig de l'any 1894, festa de la Invenció de la Santa Creu, el dia més assenyalat de les Fires i Festes de la Santa Creu de Figueres, va ser ~~una~~ inaugurada la plaça de braus de la nostra ciutat. Jo he conegut el pare del propietari actual de la plaça, el senyor Màrius Gelart i Margall, que al Cel sigui. Ell havia viscut aquella efemèrides i m'explicava que aquell dia va concórrer tanta gent a Figueres, tant d'una banda de Pirineu com de l'altra, que les botigues, els cafès, els hostals, les tavernes i establiments de tota mena varen exhaurir totes les existències de mercaderia. Molts establiments ja varem tancar aviat perquè nom els quedava res per vendre ni per despatxar. I si algú es ficava en alguna botiga a demanar quelcom, no era pas estrany que li contestessin: "No us podem pas servir. Ho hem acabat tot." No sé si una cosa així havia passat mai a Figueres ni enlloc. Ni si tornarà a passar mai més.

El que és un fet i ja ho sabem de cada any, és que de gent, a Figueres, no en faltarà pas. Si aneu pels nostres carrers, passeigs o places qualsevol dia d'aquests més assenyalats i aneu preguntant a les persones que trobeu d'on són, un us dirà que és de Navata, un altre de Cistella, un altre de Darnius, un altre d'Espolla, un altre de Ceret, un altre de l'Armentera, un altre de Verges, un altre de

Camallera, un altre de Crespià i, si no us en canseu i teniu una mica de sort i paciència, potser fins i tot en trobareu algun que us dirà que és de Figueres.

Disposem-nos, estimats conciutadans i forasters, figuerencs tots, a seguir mantenint aquesta fama d'acollidora que té la nostra ciutat, sobretot en aquests dies punters de les nostres Fires i Festes de la Santa Creu, en els quals es veurà envaïda de gent de pertot arreu. No fa pas gaire que la ciutat es va compàure en acollir, en el crepuscle de la seva vida física, però en la culminació de la seva glòria artística, un dels seus fills més il·lustres, conegut arreu del món: Salvador Dalí. I arreu del món ha portat el seu clam. Un clam que la seva imaginació rica i fecunda ha volgut associar, dins dels seus somnis creatius, amb espurnes i espetecs de pirotècnia, tal com acostuma a fer-se present en la nit de cloenda de les Fires i Festes de la Santa Creu de cada any. Aquest clam, que Salvador Dalí ha incorporat a les realitzacions de la seva estètica, és propi, en realitat, de cada un de nosaltres, de cada figuerenc. Fem-ho manifest d'una manera sonora i que el clam ressoni per la plana i més enllà:

V I S C A F I G U E R E S !

Joan Guillamet i Tuéols
Santa Creu.- Maig, 1987

FIRES i FESTES
DE LA
SANTA CREU
1987

PREGÓ DE FIRES

FIGUERES, CIUTAT ACOLLIDORA

El fet que l'Excel·lentíssim i Magnífic Ajuntament de Figueres, a través de la Comissió de Festes, hagi volgut tenir esment de la meua persona per encomanar-me que us adreci aquest Pregó en l'inici de les Fires i Festes de la Santa Creu d'aquest any és un gest que representa per a mi un gran honor i que em crec en el deure d'agrair a la ciutat, que en aquest Excel·lentíssim i Magnífic Ajuntament està representada.

El fet que en aquesta avinentesa el pregoner que ve a parlar-vos no sigui foraster, sinó algú que, per bé que tingui la vida muntada fora d'aquí, no gaire lluny, sent que té aquí les seves arrels, és possible que doni un cert caire de passió a les meves paraules, ja que l'amor que sempre he sentit i sento per la meua terra pot ser el motor que les generi. Però espero mantenir un cert to d'equilibri que les faci el més justes possible.

Ja sabem que en aquests dies de festa i de gresca que tenim aquí mateix, la ciutat es veurà intensament concorreguda per gent de totes les procedències en totes les direccions i penso si no seria avinent parlar-vos de la capacitat d'acolliment com una de les característiques que configuren la seva personalitat urbana i col·lectiva.

Cal que ens fixem en un fet determinant que té molta importància. Des que Figueres esdevingué un nucli poblat d'un cert relleu, concretament des de l'any 1267, en el qual li fou atorgada pel nostre rei En Jaume I la Carta de poblament que la convertia en Vila Reial, per la seva situació geogràfica va ser, com ho ha estat sempre l'Empordà d'aleshores ençà, potser abans i tot, una zona de pas molt transitada. Els colls fronterers de l'Albera — Panissars, el Portús i Banyuls — són passadissos entre el continent i la nostra península que han vist passar al llarg dels segles, a ritme d'invasió, de fugida o de simple canvi d'estatge, un incommensurable nombre de gent, a nivell individual i col·lectiu i tant de nord a sud com a l'inrevés. De la banda de llevant, de la banda de mar, ara fa uns vint-i-set segles, arribaren els grecs, que s'establiren a Empúries i s'escamparen pels territoris circumdants, donant origen al que després s'anomenaria l'Empordà. Per l'Empordà i pel que avui és la nostra ciutat hi deu haver passat molta, moltíssima gent. No sé si diria cap disbarat si digués que hi ha passat tothom. Almenys d'una manera simbòlica. Hi han passat i sojornat indiketes, fenicis, grecs, romans, visigots, francs, hebreus, sarraïns, gent de totes les races i nacionalitats. No és cap bestiesa suposar, com he dit, que una part més o menys considerable de tota aquesta gentada va fer un sojorn més o menys perllongat a casa nostra, el temps suficient potser de deixar un empelt que es desenvolupés en nissagues posteriors. Perquè, si hi pareu un bon esment, Figueres no ha deixat mai d'acollir sobrevinguts que han passat a integrar-se a la població habitual de la ciutat. Ben mirat, es fa difícil a Figueres trobar restes de nissagues molt antigues. Qui més, qui menys, no ens caldria enfil·lar-nos massa en els nostres arbres genealògics per a descobrir que algun dels nostres progenitors, més propers o més llunyans, va arribar a Figueres procedent d'algun altre indret, també més o menys llunyà, a la recerca d'un lloc on aposentar-se, desenvolupar de grat la seva activitat professional per a poder formar i pujar la seva pròpia família. El creixement demogràfic de Figueres té molt que veure amb el fenomen de la migració. És cert que hi ha hagut gent que ha vingut a parar aquí procedents d'altres indrets on els era molt difícil guanyar-se la vida. Aquí tenim una dita, que potser no és exclusiva de nosaltres, però que és força eloqüent. Diu així: "Quan el sol surt, surt per a tothom". Doncs també n'hi ha hagut que, pensant-se venir-hi per un temps fins que trobessin algun altre lloc que els fes més peça, han quedat capturats per un poder d'atracció inexplicable que té el país i no se n'han sabut moure mai més. No parlo pas només dels immigrants que han arribat empesos per la necessitat de trobar unes condicions de treball més favorables o de resoldre qüestions peremptòries de supervivència. No parlo també de militars, religiosos, funcionaris, professionals que han vingut a Figueres per iniciar una vida activa i a l'espera que se'ls presentés una oportunitat millor, però que sense adonar-se'n han anat quedant captius del país i la seva gent, s'han aparellat amb algú del país i ja no han tingut esma d'anar-se'n.

Aquest flux constant de població sobrevinguda ha estat en molts casos una font d'enriquiment per a la ciutat. No fa pas gaire temps que un estimable escriptor figuerenc sobrevingut, que constitueix una adquisició valuosa per a la nostra comunitat, estableix la comparança de la ciutat amb una planta i dels sobrevinguts amb els empelts. Deia que, de la mateixa manera que els empelts enriqueixen la vida de les plantes, els sobrevinguts poden aportar nova riquesa a la vida d'una ciutat. Reconeix que no li faltava pas la raó, però em vaig sentir obligat a matisar que no cal perdre de vista la qualitat de la planta i de la terra on neix, sense la qual la reeixida de qualsevol empelt es fa molt difícil.

El gran escriptor empordanès Josep Pla, que gaudia de la gran virtut de la curiositat que, en contra del que molts puguin pensar, de vegades no és pas cap defecte, sinó una virtut molt lloable, va voler anar al Brasil a conèixer el país i, de passada, a veure com se la campaven els catalans que hi havien emigrat, entre els quals n'hi havia alguns de Figueres. Un dia que Josep Pla es trobava a la ciutat de Sao Paulo passant tertúlia amb uns amics catalans els va deixar anar aquesta frase: "L'emigrant català se'n va a Amèrica provisionalment, s'estableix a Amèrica provisionalment i es mor a Amèrica provisionalment". Una frase realment antològica. Doncs bé, si em permeteu fer-ho modestament i sense cap mena de pretensió, us diré que també és possible que a Figueres hi hagi gent que hagi vingut provisionalment, que s'hi hagi establert provisionalment i hi hagi treballat provisionalment. Fins i tot que s'hi hagi mort... provisionalment. Però si és veritat que la nostra carcassa carnal ha sortit de la terra i a la terra ha de tornar, cal que pensem que la terra, damunt de la qual hi ha fixats els

fonaments de la ciutat actual de Figueres, està farcida de les despulles fetes terra d'un nombre incompatible de figuerencs que, al llarg dels segles, varen venir provisionalment des dels indrets més insospitats a Figueres, s'hi varen establir provisionalment, hi varen viure provisionalment i hi varen morir provisionalment, si és que la mort pot ésser considerada com quelcom provisional, ja que encara està per veure si algun dia el dogma de la resurrecció de la carn serà un fet.

La capacitat d'acollida de Figueres es veu afavorida pel fet de ser capçalera de comarca. Una vegada a la setmana com a mínim, pel mercat del dijous, Figueres fa el seu entrenament secular en l'esport nobilíssim, físic i espiritual, de l'hospitalitat. Què és l'hospitalitat? Això és una pregunta que encara n'hi ha alguns que es fan. Jo diria que, en poques paraules, l'hospitalitat és la virtut de saber acollir degudament el proïsme. Això és molt seriós. Potser podríem citar més d'un cas que, durant la nostra darrera guerra civil, va jugar-se la vida per haver sabut acollir degudament un proïsme perseguit. Alguns dels que m'escolteu recordareu que el dia 2 d'abril del 1949, ja fa cap a quaranta anys, va arribar a Figueres el primer grup de nenes austríaques, víctimes de la passada guerra mundial, que havien estat demanades per diverses famílies de la ciutat i de la comarca. Avui ja són persones adultes i algunes d'elles ja tenen fills que han nascut a Figueres. En un principi, doncs, va ser l'acolliment desinteressat i generós, però quan es veié que a l'hoste se li podia dispensar més d'allò que estrictament havia de menester, ja va passar a ser un servei d'un cert luxe, que va comportar un lucre. Llavors va derivar en una indústria. L'**hospital**, molt culte que ja significava originàriament "lloc d'acolliment", va passar a tenir el significat de "lloc d'acolliment per a gent malalta". I el mot patrimonial **hostal**, que és el resultat de l'evolució etimològica normal d'**hospital**, ja té el significat de "lloc d'acolliment", el mateix que havia tingut abans **hospital** i amb unes connotacions lucratives evidents. D'hostal ha derivat hostaleria, hostaler i alguns establiments dedicats a aquesta indústria, tocats per un cert afany de refinament o esnobisme, han adoptat una sèrie d'estrangerismes per a designar diversos elements del seu funcionament, començant pel nom de l'establiment: el galicisme "hotel", que té el mateix significat que hostal, però sembla que queda més fi.

Figueres és una ciutat que acull gent, que acull hostes constantment. I n'acollirà en aquests dies de Fires i Festes de la Santa Creu que tenim aquí mateix. El dia 3 de maig de l'any 1894, festa de la Invençió de la Santa Creu, el dia més assenyalat de les Fires i Festes de la Santa Creu de Figueres, va ser inaugurada la plaça de braus de la nostra ciutat. Jo he conegut el pare del propietari actual de la plaça, el senyor Màrius Gelart i Margall, que al Cel sigui. Ell havia viscut aquella efemèrides i m'explicava que aquell dia va concórrer tanta gent a Figueres, tant d'una banda del Pirineu com de l'altra, que les botigues, els cafès, els hostals, les tavernes i establiments de tota mena varen exhaurir totes les existències de mercaderia. Molts establiments ja varen tancar aviat perquè ja no els quedava res per vendre ni per despatxar i si algú es ficava en alguna botiga a demanar quelcom, no era gens estrany que li contestessin: "No us podem pas servir. Ho hem acabat tot". No sé si una cosa així havia passat mai a Figueres ni si tornarà a passar mai més.

El que és un fet i ja ho sabem de cada any, és que de gent a Figueres no en faltarà pas. Si aneu pels nostres carrers, passeigs i places qualsevol dia d'aquests més assenyalsats i aneu preguntant a les persones que trobeu d'on són, un us dirà que és de Navata, un altre de Cistella, un altre de Darnius, un altre d'Espolla, un altre de Ceret, un altre de l'Armentera, un altre de Verges, un altre de Camallera, un altre de Crespià i, si no us en canseu i teniu una mica de sort, potser fins i tot en trobareu algun que us dirà que és de Figueres.

Disposem-nos, estimats conciutadans i forasters, figuerencs tots, a seguir mantenint aquesta fama d'acollidora que té la nostra ciutat, sobretot en aquests dies punters de les nostres Fires i Festes, en els quals en veurà envaïda de gent procedent de pertot arreu. No fa pas gaire que la ciutat s'ha complagut a acollir, en el crepuscle de la seva vida, però en la culminació de la seva glòria artística, un dels seus fills més il·lustres, conegut arreu del món. I arreu del món ha portat el seu clam. Un clam que la seva imaginació rica i fecunda ha volgut posar entre els seus somnis creatius entremig d'es-purnes i espetecs de pirotècnia, tal com acostuma a fer-se present en la nit de la cloenda de les Fires Festes de la Santa Creu de cada any. Aquest clam que Salvador Dalí ha incorporat a les realitzacions de la seva estètica és propi, en realitat, de cada un de nosaltres, de cada figuerenc. Fem-ho manifest d'una manera sonora i que el nostre clam ressoni per la plana i més enllà.

VISCA FIGUERES!

JOAN GUILLAMET I TUÉBOLS
Santa Creu., Maig, 1987

